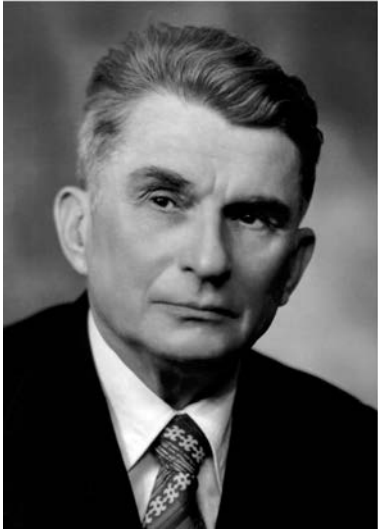

Єфіменко Георгій Григорович

До 100-річчя від дня народження

У 2017 році виповнюється 100 років від дня народження видатного ученого, педагога, організатора української освіти Г. Г. Єфіменка.

Георгій Григорович народився 30 січня 1917 року в місті Катеринославі (зараз Дніпро). Після закінчення семирічної школи у 1931 р. вступив до школи ФЗУ металургійного заводу ім. Петровського, яку закінчив в 1933 р. По закінченні школи ФЗУ працював електриком на цьому заводі. З 1935 р. навчався у Дніпропетровському металургійному інституті, який закінчив у 1940 р. за спеціальністю «Металургія чавуну» і одержав направлення на роботу на Криворізький металургійний завод, але суворий передвоєнний час вніс свої корективи в його плани.

За два тижні після захисту дипломного проекту він вже був в Західній Україні солдатом навчальної батареї 23-го артилерійського полку. В лютому 1941 р. його відрядили на Військово-політичні курси Київського особливого військового округу в м. Радомишлі, а вже на третій день війни – в Київ, де він одержав призначення на посаду заступника командира батареї з політичної роботи зенітно-артилерійського полку, який оберігав Київ.

В лютому 1943 року він був направлений помічником начальника політвідділу у 8-му зенітно-артилерійську дивізію. Приймав участь у великих операціях на Курській дузі, форсуванні Дніпра і визволенні Києва і України, форсуванні Вісли, звідки почалась знаменита Вісло-Одеська операція з виходом на Одер в лютому-березні 1945 р., а вже в квітні – наступ на Берлін і його штурм.

Після демобілізації працював інженером-дослідником на кафедрі металургії чавуну Дніпропетровського металургійного інституту, навчався в аспірантурі. Після захисту кандидатської дисертації в 1950 р. був рекомендований директором в Дніпродзержинський металургійний інститут.

На 1955 – 1959 роки припадає перший період діяльності Г. Г. Єфіменка на посаді першого заступника міністра в щойно організованому Міністерстві вищої освіти УРСР, до якого потім приєднали і середню спеціальну освіту. Це були часи швидкого розвитку вищих і середніх навчальних закладів, викликані прискореним економічним розвитком СРСР та підвищеною

потребою у фахівцях. Тоді з ініціативи та за активної участі Г. Г. Єфіменка, було організовано Алчевський гірничо-металургійний інститут, філії інститутів в Кадіївці, Запоріжжі, Рубіжному, Сімферополі, Нікополі, Кривому Розі, Вінниці та інших містах України. Згодом ці філії перетворилися на вищі навчальні заклади високого рівня.

Весь цей період він працює за сумісництвом на кафедрі металургії чавуну і теорії металургійних процесів Національного технічного університету „КПІ”.

У 1959 р. Г. Г. Єфіменко перейшов працювати доцентом кафедри металургії чавуну Дніпропетровського металургійного інституту, де організував єдину в СРСР Проблемну лабораторію підготовки металургійної сировини. На основі виконаних в лабораторії робіт в 1971 році захистив докторську дисертацію в Московському інституті сталі і сплавів. З 1970 р. працював ректором Дніпропетровського металургійного інституту.

Науково-дослідні роботи Г. Г. Єфіменка направлені на вирішення основних проблем підготовки металургійної сировини, використання її в металургійних агрегатах та управління доменним процесом. Виконані ним дослідження призвели до створення перших в світовій практиці промислових систем автоматичного регулювання доменних процесів на металургійних заводах Криворіжсталь і Маріупольському ім. Ілліча.

Широкий фронт досліджень, які виконувались в Проблемній лабораторії підготовки металургійної сировини, призвели до значного поглиблення та розширення фізико-хімічних основ спікання залізородних матеріалів. Г. Г. Єфіменко зі співробітниками лабораторії розробив теорію спікання агломератів і котунів в присутній рідкій фазі, закономірності кристалізації рідкої фази, показав велике значення поверхневих властивостей рідкої фази і магнезитових добавок на продуктивність доменного процесу та якість продукції. В 1966 – 1970 роках були розроблені пропозиції по збільшенню міцності агломерата та котунів, які були впроваджені на Криворізькому гірничо-збагачувальному комбінаті з економічним ефектом біля 1 млн. крб. в рік та закладені в проекти реконструкції агломераційних фабрик.

Після роботи ректором Дніпропетровського металургійного інституту протягом близько 10 років починається другий ще більш продуктивний період діяльності Г. Г. Єфіменка, який припадає на 197 – 1984 рр., коли він обіймав посаду міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР.

Перебуваючи на посаді міністра Г. Г. Єфіменко не поривав зв'язки з Національним технічним університетом «Київський політехнічний інститут» ім. І. Сікорського – був керівником і активним учасником методологічного семінару професорсько-викладацького складу інженерно-фізичного факультету. Такого роду діяльність дозволила Г. Г. Єфіменку щедро ділитися зі студентами та співробітниками набутим неоціненним досвідом у галузі металургійного виробництва, спонукати студентів до оволодіння фундаментальними знаннями. Участь у роботі методологічного семінару дозволила викладачам навчатися розставляти акценти в подіях державно-політичного життя, більш чітко орієнтуватись у поточному моменті.

На цій посаді Г. Г. Єфіменко багато робив для розвитку вищої школи України, для підвищення рівня підготовки висококваліфікованих фахівців та їх ефективного використання, і на сьогодні є актуальними основні напрями роботи міністерства, коли стверджується ставлення суспільства до освіти як до фундаменту його майбутнього.

Г. Г. Єфіменко був ініціатором створення в 1985 році і науковим керівником науково-дослідної лабораторії нових методів підготовки металургійної сировини на інженерно-фізичному факультеті Національного технічного університету України «КПІ» ім. І. Сікорського при кафедрі «Фізико-хімічні основи технології металів», яка в 1988 році стала загально-факультетською лабораторією нових процесів та технологій в металургії. Як науковий керівник лабораторії він створив основні напрямки її діяльності:

1. Теоретичні і лабораторні дослідження нових перспективних методів підготовки залізорудної сировини для чорної металургії;
2. Узагальнення і аналіз світової практики стосовно підготовки для нових металургійних процесів;
3. Розвиток технологій виробництва нових видів металургійної шихти;
4. Розробка методів оцінки металургійної сировини;
5. Дослідження економічних аспектів розвитку чорної металургії України в пострадянський період та розробка наукових основ і стратегії високоефективної технологічної структури чорної металургії України.

Актуальність цих досліджень зумовлена тим, що шихтові матеріали українського виробництва за своїми характеристиками поступались європейським. Г. Г. Єфіменко розробив оптимізовану схему технологічних параметрів поєднання спікання та металізації залізовуглецевих котунів з подальшим їх використанням в доменному виробництві. В цій лабораторії визначались головні стратегічні напрямки та перспективи науково-технічного розвитку чорної металургії, вироблялись пропозиції із здійснення науково-технічних і організаційних рішень для умов України.

Г. Г. Єфіменко вніс вагомий внесок у розробку теоретичних основ та технології виробництва високоефективних видів металургійної шихти. Під його керівництвом підготовлена плеяда яскравих вчених, більш ніж 50 докторів і кандидатів наук, це наукова школа в напрямку підготовки шихтових матеріалів для металургійних технологій. Він автор більше 200 наук праць, у тому числі 60 винаходів. За безпосередньою участю Георгія Григоровича були підготовлені та вийшли з друку підручники для вищих навчальних закладів: «Металургія чавуну», «Сталь на рубежі століть», монографії «Сталь і альтернативні матеріали», «Аналіз розвитку і техніко-економічні проблеми прогресу виробництва сталі у світі».

Час роботи Г. Г. Єфіменка на посаді міністра вищої і середньої спеціальної освіти УРСР був періодом інтенсивного розвитку українських вишів. Тільки обсяг їх науково-дослідних робіт зріс майже вдвічі. Були створені сучасні навчально-наукові комплекси Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка, Національного технічного університету «КПІ» ім. І. Сікорського, Національного університету «Львівська

політехніка», Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Національної металургійної академії України, Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» тощо.

Слід зазначити, що на той час Г. Г. Єфіменко був досвідченим і підготовленим керівником, що пройшов шлях активного учасника Великої Вітчизняної війни, роботи у державних органах, а як педагог і науковець – від кандидата наук доцента до доктора наук професора, завідувача кафедри, ректора, міністра, член-кореспондента НАН України.

Для Г. Г. Єфіменка як управлінця завжди характерним було активне застосування новаторських аналітичних підходів, пов'язаних із глибоким аналізом процесів, впровадження сучасних технологій управління, яке він вважав творчою науково-дослідною роботою, надаючи особливого значення розвитку цих методів і підходів на всіх щаблях вишів, публікаціям досвіду у збірках з проблем вищої школи.

Так, у травні 1974 року міністерством були розроблені єдині вимоги з наукової організації, планування і періодичного контролю самостійної роботи студентів, які вступили в дію в усіх вишах з початку 1974/1975 навчального року.

Це створило необхідні передумови для проведення семестрового контролю самостійної роботи студентів, який був введений у всіх вишах з 1 вересня 1974 р. При цьому передбачались єдині терміни підведення підсумків поточного контролю у вигляді атестації кожного студента по всіх дисциплінах.

Поточний контроль самостійної роботи і атестація дозволили студентам і викладачам більш раціонально планувати свій час, визначати завдання першочергового значення і врешті безпосередньо сприяло підвищенню якості знань. Для автоматизованого аналізу цих і інших процесів був створений головний інформаційно-обчислювальний центр міністерства.

Велике значення Г. Г. Єфіменко надавав впровадженню науково-дослідної роботи студентів у навчальний процес, перетворенню науки у форму навчання.

Після широкого громадського обговорення і ретельної підготовки науково-методичної документації з початку 1975/76 навчального року у вишах була впроваджена система організації науково-дослідної роботи студентів у навчальному процесі.

Централізована, а точніше зацентралізована система управління вищою освітою в країні стримувала творчу ініціативу і часто не давала можливості зреалізувати навіть такі беззаперечно корисні плани.

Але сьогодні можна сказати, що багато задумів Г. Г. Єфіменка, можливо в інших формах, реалізуються. Йдеться, наприклад, про задум створення республіканського науково-дослідного інституту вищої школи, зараз – Інститут модернізації змісту освіти, музею історії техніки, аналог якого створений при Національному технічному університеті «КПІ» ім. І. Сікорського, запровадження Державної премії в галузі освіти,

Персоналії

створення багатоступеневої системи освіти з використанням бази середніх спеціальних навчальних закладів (яких на той час нараховувалось біля 730), широкий кількісний аналіз оцінки знань – в даний час у вигляді зовнішнього незалежного оцінювання, взагалі впровадження елементів Болонського процесу у розумінні, що, як свідчить напис на стінах Болоньї: «Без науки немає університетів», і багато іншого.

Все це дає можливість стверджувати, що ідеї, які сповідував Г. Г. Єфіменко, актуальні і впроваджуються у сьогоденні.

У своїй діяльності Г. Г. Єфіменко надзвичайно великої уваги надавав роботі з людьми, вихованню нового покоління керівників. Досить зазначити, що під його безпосереднім керівництвом починали свою роботу такі видатні сучасні керівники академіки НАНУ як ректор Київського Національного університету ім. Т. Г. Шевченка Л. В. Губерський, ректор Національного технічного університету «КПІ» ім. І. Сікорського М. З. Згуровський, ректор Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» Г. Г. Півняк і багато інших.

Г. Г. Єфіменко був депутатом Верховної Ради СРСР та Верховної Ради УРСР (1974 – 1985). Він лауреат Державної премії УРСР (1983), нагороджений орденами Леніна, Жовтневої Революції, Червоної Зірки, Великої Вітчизняної війни II ступеня, Трудового Червоного Прапора, медалями «За визволення Варшави», «За взяття Берліна», «За перемогу над Німеччиною», «За доблестний труд», «50 років Збройних сил СРСР»; «20 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр».

У діяльності члена-кореспондента НАН України, професора, доктора технічних наук Георгія Григоровича Єфіменка, який пройшов горнило Великої Вітчизняної війни і усі щаблі науково-педагогічної роботи у вищому навчальному закладі, гармонічно поєднались вимогливість з повагою і довірою до підлеглих і колег, висока культура спілкування.

*Колектив інженерно-фізичного факультету
Національного технічного університету
«КПІ» ім. І. Сікорського*

*Редколегія журналу «Металознавство
і обробка металів»*